

KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYATTA VARYASYON KURAMI: BİR UYGULAMA DENEMESİ VE ÜLKEMİZDEKİ ÇALIŞMALAR KATKISI

Araş. Gör. Dr. Veysel LİDAR*

ÖZ

Bu çalışmada karşılaştırmalı edebiyat biliminde son dönemlerde ortaya atılan Varyasyon kuramından bahsedilerek, Türk edebiyatından incelenecek bir metinle kuramın uygulaması yapılacak ve kuramın ülkemizde yapılacak karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına muhtemel katkılarına değinilecektir.

Varyasyon kuramı 2000 sonrasında Çin'de karşılaştırmalı edebiyat bilimci Shunqing Cao tarafından ortaya atılan ve karşılaştırmalı edebiyatın başat ekolleri olan Fransız ve Amerikan ekollerini eleştiren ve yine bu iki ekolün sentezini gerçekleştirmek amacını taşıyan bir yaklaşımdır. Temel olarak karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında benzerlikler kadar farklılıkların da karşılaştırılabilir olduğu iddiasını taşıyan ve karşılaştırmalı çalışmalarda söz konusu farklılıkların nedenleri üzerinde durulması gerektiğini savunan kuram, henüz geliştirilme sürecinde olduğu için ülkemizdeki karşılaştırmalı edebiyat araştırmacıları tarafından tam anlamıyla bilinmemektedir. Bu çalışmayla birlikte kuramın bilinirliğini ve uygulamasını arttırmak da hedeflenmiştir.

Çalışmada, Varyasyon kuramının uygulaması olarak, edebiyatımızda pek bilinmeyen fakat Türk sinemasının ilk korku filmi örneklerine arasında sayılan *Drakula İstanbul'da* filminin senaryosunu da oluşturan Alirıza Seyfi'nin yazdığı adıyla *Kazıklı Voyvoda*, sonraki adıyla *Drakula İstanbul'da* romanı incelenmiştir. Seyfi'nin bu romanı, İrlandalı yazar Bram Stoker'ın *Dracula* adlı romanından esinlenerek oluşturulmuşsa da bu eserden bariz farklılıklarla ayrılmaktadır. İki eser arasındaki farklılıkların dayandığı temeller Varyasyon kuramının vurgu yaptığı ve araştırdığı alanlar olduğundan çalışma, sonraki muhtemel çalışmalara öncülük etme gayreti taşımaktadır. Bu incelemeyle kuramın ülkemizdeki karşılaştırmalı edebiyat bilimi alanına uygun olup olmadığı da tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı edebiyat, Varyasyon kuramı, medeniyetler arası varyasyon, Dracula, Bram Stoker.

THE VARIATION THEORY IN COMPARATIVE LITERATURE: A PRACTICE EXPERIMENT AND ITS CONTRIBUTION TO THE STUDIES IN OUR COUNTRY

ABSTRACT

In this study, the Variation theory, which has recently been put forward in the discipline of comparative literature, will be mentioned, the application of the theory will be made with a text to be analyzed from Turkish literature and the possible contributions of the theory to the comparative literature studies to be made in our country will be mentioned.

The Variaton theory is an approach put forward by the comparative literary scholar Shunqing Cao in China after 2000, aiming to criticize the French and American schools, which are the dominant schools of comparative literature, and to synthesize these two schools. The theory, which basically claims that differences are as comparable as similarities in comparative literature studies and argues that the reasons for these differences should be emphasized in comparative studies, is not fully known by comparative literature researchers in our country since it is still in the process of development. With this study, it is also aimed to increase the awareness of the theory.

As the application of the variation theory, the novel *Kazıklı Voyvoda*, later known as *Drakula İstanbul'da*, written by Alirıza Seyfi, who also wrote the screenplay of the movie *Drakula*

* Arş.Gör.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi/Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü/Çeviribilim Anabilim Dalı, veysellidar@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0002-5279-7440

İstanbul'da, which is not known in our literature but is considered among the first horror films of Turkish cinema, has been examined. Although this novel of Seyfi was inspired by the Irish writer Bram Stoker's *Dracula*, it differs from this work with obvious differences. Since the foundations on which the differences between the two works are based are the areas that the Variation theory emphasizes and explores, the study will also discuss whether the theory is suitable for future research and whether the theory is suitable for the field of comparative literature in our country.

Keywords: Comparative literature, Variation theory, cross-civilization variation, *Dracula*, Bram Stoker.

Giriş

Bu çalışmada yakın dönemde Çin'de ortaya atılan Varyasyon Kuramı (Variation Theory) tanıtılacak, kuramın ülkemiz karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarına uygunluğu tartışılacak ve bir uygulama üzerinden kuramın pratikteki yansıması ele alınacaktır.

Bilindiği üzere karşılaştırmalı edebiyat biliminin baskın olarak nitelendirilmesi mümkün iki ekolü vardır. Bu ekoller Fransız ve Amerikan ekolleridir. Söz konusu iki ekole bir anlamda karşı çıkış ve onlardan hareketle sentez olarak ortaya atılan Varyasyon Kuramı ya da diğer adıyla Çin ekolü çalışmada temel hatlarıyla tanıtılacak, Çin ekolünden hareketle oluşturulan bir örnekle birlikte ülkemizdeki çalışmalar için bu ekolün olası katkılarının boyutu üzerinde durulacaktır.

Varyasyon kuramı, karşılaştırmalı edebiyat dizgesine son dönemlerde katılmıştır. Kuram 2000 sonrasında oluşturulmuştur (Cao ve Zhuang 2014:56). Varyasyon kuramının kuramcısı Çinli karşılaştırmalı edebiyat bilimci Shunginq Cao'dur ve Cao, kuramını batılı karşılaştırmalı edebiyat ekollerinin günümüz dünyasını ve değiştirmekte, geliştirmekte olan edebiyat araştırmalarını açıklamakta yetersiz bulunduğu için oluşturmuştur (Cao ve Zhoukun 2017:2). Varyasyon kuramının oluşturulmasında Cao'ya göre üç etmen etkili olmuştur. Bu etmenlerden ilki Fransız ve Amerikan ekollerinin eksik ve yetersiz oluşuyken, ikinci etmen günümüzün küresel dünyasında ulus edebiyatlarında gerçekleşen etkileşim ve değişimlerdir. Varyasyon kuramının ortaya atılmasındaki diğer unsursa, Fransız ve Amerikan ekollerinin karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarında ortaklık/aynılık üzerinde fazla durduklarından, edebiyatlar ve edebi eserler arasındaki farklılıkları yeterince ele almamalarıdır (Cao 2013:XXX).

Varyasyon kuramı, karşılaştırmalı edebiyat disiplininde egemen olan Fransız ve Amerikan ekollerin hem eleştiren hem de bu iki ekolü sentezleyen bir yapıya sahiptir. Fransız ekolü Avrupamerkezci yapıdayken, Amerikan ekolü Batı'yı odağına almıştır (Wang 2016: 1108). Batı merkezci düşünceden uzaklaşılması ve Doğu ile Batı kültürlerinin eserleri üzerinden çalışmalar yapılması, kültürler arasında önemli bir unsur olan benzerlikleri –homojenliği- göstermekle birlikte farklılıkları da –heterojenliği- bizlere sunacaktır ve bu da Varyasyon kuramıyla mümkündür (Cao ve Zhuang 2014:56). Karşılaştırmalı edebiyat bilimini Avrupa ya da Batı merceğinden uzaklaştırıp, odağı tüm dünya haline getiren Varyasyon kuramı bu açıdan disiplin için önem arz etmektedir. Cao, oluşturduğu Varyasyon kuramında edebi olgu ve unsurların geçişkenliğini, aralarında doğrudan ya da dolaylı bir iletişim bulunmayan ulus edebiyatlarında edebi motif ve temaların değişimini ele almaktadır (Cao 2013:XXXII). Kurama yönelik yapılan bir diğer tanımlamada da yine değişime vurgu yapılarak, edebi olguların ulus edebiyatları arasındaki alışverişine ve bu süreçte yaşanan varyasyonlara dikkat çekildiği belirtilmiştir. Varyasyon kuramının ana araştırma konusu farklılıkların ve

yaşanan varyasyonların temelindeki ilkeleri belirlemek ve bu ilkeleri detaylandırmaktır (Cao ve Weitao 2006:79).

Cao, Varyasyon kuramıyla hem doğrudan iletişim halinde olan edebiyatlar hem de iletişim halinde olmayan edebiyatlar arasında gerçekleşen alışverişle oluşan varyasyonları incelemekte ve varyasyonlardaki farklılıkların temelinde yatan unsurlara eğilmektedir. Fransız ve Amerikan ekollerine kıyasla Varyasyon kuramı, bir diğer adıyla Çin ekolü, benzerlik, ortaklıkla birlikte en az onlar kadar önemli olan bir diğer unsura; farklılığa da vurgu yapar. Yaptığı bu vurguyla Fransız ve Amerikan ekolünün bir anlamda eksikliğini tamamlayan bir kuram olduğu da iddia edilmektedir (Cao 2013:91).

Varyasyon kuramına göre, karşılaştırılabilir olmanın kıstası genel anlayışın aksine 'farklılık/varyasyon' olmalıdır. Kuram, teorik olarak yapısını çok katmanlılık (heterojenlik) ve varyasyon üzerine kurmuştur denilebilir. Varyasyon kuramına göre dört varyasyon grubu vardır. Bu varyasyon grupları; uluslararası varyasyon (cross-national variation), diller arası varyasyon (interlingual variation), kültürler arası varyasyon (intercultural variation) ve medeniyetler arası varyasyon (cross-civilization) olarak belirtilmiştir (Cao ve Zhoukun 2017:3).

Bu varyasyon gruplarından ilki olan uluslararası varyasyonda gelişme aşamasında olan bir ulus edebiyatının başka bir ulus edebiyatıyla iletişime geçmesi üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bir ulus edebiyatı, gelişme sürecindeki bir başka ulus edebiyatına etki ettiğinde her iki edebiyat dizgesinde de değişim ve alışverişler yaşanabilir. Edebiyat dizgesine sahip ulusların farklı geçmişleri, özellikleri ve hassasiyetleri olduğundan, aralarındaki etkileşimde kullanılan edebi olgularda mutlak suretle değişim/varyasyon yaşanacaktır. Bu noktada Fransız ve Amerikan ekollerindeki pozitivist ve deneysel yaklaşım tek araştırma metodu olarak tercih edildiğinde, ulusların farklılığından doğan varyasyonlar gözden kaçırılmış olacaktır. İkinci varyasyon grubunu oluşturan diller arası varyasyonsa, dilbilimsel bağlamda gerçekleşen varyasyonları ele alır. Bu varyasyon grubunun özel ilgi alanı çeviriden kaynaklanan değişikliklerdir. Çeviri sürecinde erek dil, çevirmeni bilerek ya da farkında olmadan değişime yönlendirir. Çevirmen, çeviri ediminde çeviri okurun alımlamasını, çeviri yaptığı erek toplumun kültürel geçmişini dikkate almalıdır. Bu anlamda çevirmen için 'yaratıcı ihanet' (creative treason) kaçınılmazdır. Çeviri edimi ve çevirisi yapılan metnin mensup olduğu kültürle, çevirinin yapıldığı erek kültür arasındaki ilişki, edebi olgular arasında varyasyonun oluşmasında önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Çeviri araştırmaları, karşılaştırmalı edebiyat bağlamında ele alındığında kültürler arası araştırmaların da nesnesi haline gelebilir. Çeviri edimi esnasında gerçekleşen kayıplar, sapmalar, eklemeler ve diller arası değişimde bilgi aktarımı, edebiyatlar arası varyasyon kapsamında değerlendirilmesi gerektiği için de Varyasyon kuramının sınırlarına dâhildir. Üçüncü varyasyon grubunu oluşturan kültürlerarası varyasyon, edebi dizgeler arasında gerçekleşen doğrudan ya da dolaylı alışverişlerde ortaya çıkan değişimlerin altında yatan nedenleri ve değişimlerin iç mekanizmalarını, kökenlerini araştırır. Kültürlerarası varyasyonları oluşturan iki etmen vardır ve bu etmenler kültürel filtreleme ve kültürel yanlış okuma olarak isimlendirilmiştir. Kültürel filtreleme; seçme, dönüştürme, kendine mal etme uygulamalarını ve kültüre özgü normların, farklı bir kültürel ortamdaki veya gelenekteki filtrelenişini ifade eder. Bu bağlamda etkilenen kültürdeki alıcı, orijinal bilgiyi seçme, filtreleme ve dönüştürme eğilimi taşımakta ve bu

eğilim de varyasyonun gerçekleşmesini sağlamaktadır. Kültürel yanlış okumaysa çeşitli kültürel filtrelerden, farklı kültürlere ait edebi eserlerin çevrilmesi ve yorumlanmasıyla oluşur (Cao ve Zhoukun 2017:3-6). Kültürel yanlış okumanın çeviri bağlamında bir kaynak metnin ilk okuyucusu olan çevirmenin, çeviri sürecinde kaynak metne uyguladığı kültürel filtreleme olduğu iddia edilebilir. Varyasyon kuramı dâhilinde sunulan son varyasyon grubuysa medeniyetler arası varyasyondur. Söz konusu varyasyon grubunun odağında farklı medeniyet dairelerine ait edebi eserlerin incelenmesi vardır. Fransız ve Amerikan ekollerinde yapılan çalışmalarda genellikle aynı medeniyet dairesine ait olan kültürlerin –Avrupa, Batı kültürlerinin- edebi eserlerine yer verildiğinden, Varyasyon kuramında medeniyetler arası varyasyon ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Bu anlamda Cao'nun vurguladığı üzere kültürlerarası varyasyonun aynı medeniyet dairesine giren ulus edebiyatları arasında söz konusu olduğu, medeniyetler arası varyasyonunsa yine Cao'ya göre egemen beş kültürel kutup arasında gerçekleştiği göz önüne alınmalıdır (Cao 2013:159).

Cao, kuramını açıkladığı eserinde dünyayı şekillendiren beş kültürel değer olduğunu savunur ve bu değerleri; Hıristiyanlık, İslam, Budizm, Çin ve Afrika olarak belirtir. Dünyayı şekillendiren bu beş kültürel etmen, farklı medeniyet daireleri anlamına da gelmektedir ve ulus edebiyatları farklı medeniyet dairelerine ait olduğundan, edebiyat bağlamında yaşanan ya da yaşanması muhtemel olan varyasyonların oluşumuna da zemin hazırlar. Cao belirttiği beş kültürel etmenden sadece Hıristiyanlığın Batı medeniyetine özgü bir değer olduğunu ve bu nedenle Batı ile diğer medeniyetler arasındaki edebi etkileşimde farklılıkların kaçınılmaz olarak ortaya çıktığını savunur. Bu nedenle karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında kültürlerin kendi karakteristiklerine ve sosyal koşullarına eğilmek gerekmektedir (Cao 2013:210). Verilen bilgilerden hareketle aynı kültürler arasında yapılan ve benzerlik/ortaklık tespit etme amacı güden Fransız ve Amerika kökenli karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarının yerine farklı medeniyetlere ve kültürlere ait ulus edebiyatlarının benzerlik ve ortaklıkla birlikte farklılıklar üzerinden giden karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının yapılması Varyasyon kuramının temel görüşüdür.¹

Uygulama Denemesi

Cao tarafından ortaya atılan Varyasyon kuramını teorik olarak temellendirmeye ve geliştirmeye yönelik pek çok inceleme yapılmışken, pratikte kuramın uygulanışına yönelik çalışma sayısı fazla değildir. Kuramın uygulanışına yönelik çalışmalara örnek olarak Qing Yang tarafından kaleme alınan *Mulan in China and America: From Premodern to Modern* başlıklı makale gösterilebilir. Yang, anılan makalesinde Çin'in geleneksel kültürünün bir ögesi olan Mulan destanının Çin edebiyatından Amerikan edebiyatına geçişi sürecinde gerçekleşen değişimlere/varyasyonlara odaklanmıştır. Çin'in kültürel kodlarından biri olan Hua Mulan, Çin ataerkil toplum düzeninden geleneksel değerleri temsil etmektedir ve Çinli-Amerikalı yazar Maxine Hong Kingston tarafından yazılan 'The Woman Warrior' adlı eserde yeniden kurgulanmıştır. Efsaneye göre Hua Mulan, savaşta ölen babasının yerine orduya katılmayı isteyen bir kadındır. Mulan destanı bu açıdan ele alındığında Çin ataerkil toplumuna özgü değerlerin somutlaşmış halini sunmaktadır. Kingston ise 'The Woman Warrior' adlı eserinde bu

¹ Kuramla İlgili Detaylı Bilgi, Eleştiri Ve Öneriler İçin Bkz. "Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminde Yeni Bir Yaklaşım: Varyasyon Kuramı" Veysel Lidar-Hande Altar Lidar, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:8 Sayı:21, Ss:298-314.

efsaneyi kullanırken bazı değerlerin yitimine veya değişimine sebep olmuş, eserini bu doğrultuda kurgulamıştır. Yang söz konusu makalesinde eser ve esere kaynaklık eden destan arasındaki değişimleri kültürel filtreleme ve erek kültüre özgü yaklaşım doğrultusunda yorumlamış ve değişimlerin altında yatan nedenleri açıklamıştır (Yang 2018: 45-59). Yang'ın anılan çalışması, Varyasyon kuramına yönelik muhtemel incelemelere örnek teşkil ettiği için önem taşımaktadır. Yapılan literatür taramasında Yang'ın çalışması dışında başka bir uygulamalı çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada da Varyasyon kuramını bir uygulama üzerinden temellendirmek gayesi güdüldüğünden, dünya edebiyatında farklı medeniyetlere ait edebiyatlarda kullanılan, ele alınan bir figür tespit edilmiştir. Çalışmada İrlandalı yazar Bram Stoker tarafından 1897 yılında yazılan *Dracula* adlı eser ve 1928 yılında Alırıza Seyfi'nin yazdığı *Kazıklı Voyvoda* ya da daha sonra aldığı adla *Drakula İstanbul'da* adlı roman Varyasyon kuramı bağlamında ele alınacaktır. Bram Stoker'ın *Dracula* ile Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* romanlarında edebi olgunun kaynağını oluşturan 'vampir' motifinin değiş-tokuşunda yaşanan değişim ya da varyasyonları incelemek, yukarıda da değinildiği üzere Cao ve Weitao tarafından Varyasyon kuramının sınırları dâhilinde gösterilmiştir.

Dünya edebiyatını oluşturan ulus edebiyatları içinde, ortak bir motif ya da figür haline gelmiş pek çok unsur vardır. Don Quixote, Faust, Don Juan gibi figürler bu açıdan örnek teşkil etmektedir. Yine dünya edebiyatında varolan ya da olması muhtemel figürlerin dışında efsanevi canavarların, varlıkların da işlendiği pek çok eser mevcuttur. Bu bağlamda vampir figürü de pek çok edebiyat dizgesinde karşımıza çıkması muhtemel unsurlardan biridir. Şakrak, tarihsel olarak dönemden döneme ve toplumdaki topluma göre değişkenlik gösterse de içinde barındırdığı metaforik anlamların yeniden kodlanarak kurmaca kültür ürünleri aracılığıyla topluma sunulduğu canavar figürlerinin en önde gelenlerinden birinin vampirler olduğunu belirtir (Şakrak 2019: 407).

Dracula romanı Bram Stoker tarafından 1897 yılında yazılmıştır. Stoker eserini oluştururken dönemin Avrupa'sında yaşananlar ve söylenenlerden de etkilenmiştir denebilir. Batı'da "vampir" kavramının ortaya çıkması Stoker'ın eserinden de önceye tekabül eder. 1725 yılında Avusturyalı bir asker olan Frombald'ın, Viyana'daki merkez komutanlığa yazdığı mektupta, Sırp askerlerin geceleri mezarından çıkan, insanların boğazlarını sıkan ve bir gün sonra da bu insanların ölümüne sebebiyet veren bir varlık gördüklerini söylemiş ve bu iddianın sahiplerini kastederek 'vampyr' ifadesini kullanmıştır (Butler 2010:27). Stoker, karakterini yaratırken aslında tarihte geçen gerçek bir karaktere; Kazıklı Voyvoda olarak bilinen Eflak Prensi Vlad Tepeş'e gönderme yapmıştır (Er Pasin 2013: 278-279). Tepeş'in Kazıklı Voyvoda olarak anılmasını sağlayan vaka, kuşatma hazırlığındaki Türkleri yakalatıp, onlara işkence ettirmesi ve onları kazığa oturmasıdır (Florescu ve McNally 2000:173-175). Stoker'ın eserinde değinilen fakat üzerinde fazlaca durulmayan bu tarihi olgu, Alırıza Seyfi'nin yazdığı *Drakula İstanbul'da* romanında pek çok kez dile getirilmiştir.

Stoker'ın romanında, İngiltere'de mülk satın alan Kont Dracula'nın Karpatlardaki şatosuna giden avukat Jonathan Harker'ın, Dracula'nın bir vampir olduğunu anlaması ve sonrasında gelişen olaylar anlatılmaktadır. Romanda Kont Dracula, çeşitli vesilelerle Mina ve Lucy'i ısırması ve onların da vampirleşme emareleri göstermelerine neden

olmuştur. Dracula hakkında bilgisi olan Dr. Van Helsing ve beraberindeki heyetin gayretleriyle Dracula kesin olarak öldürülür ve insanlığın vampirlerden kurtulması sağlanmış olur.

Çalışmada ele alınacak Alırıza Seyfi'nin *Kazıklı Voyvoda* olarak yayımlanan fakat sonrasında 1953 yılında yapılan ilk Türk korku filmi olan *Drakula İstanbul'da* filmine senaryo olarak kullanılması nedeniyle *Drakula İstanbul'da* ismiyle bilinir olan romanı da olay örgüsü olarak Stoker'ın eserine oldukça yakındır. Bu romanda da Türkiye'den mülk edinme amacını taşıyan Kont Drakula'nın şatosuna giden avukat Azmi Bey'in gerçeklerle yüzleşmesi ve sonrasında Kont Drakula'nın Dr. Resuhi ve beraberindekiler tarafından öldürülmesi işlenmiştir. Konu ve olay örgüsüne sadakat açısından Alırıza Seyfi'nin eserinin, Bram Stoker'ın eserine oldukça yakın olduğu gözlemlenebilir.

Alırıza Seyfi'nin eseri, dönemin genel niteliklerine uygun olarak ulus inşası sürecine katkıda bulunmaktadır denilebilir. Tarih ve tarihin edebi eserlerde konu olarak işlenmesi, belirli bir insan grubunu bir hikâyenin parçası haline getirme ve bu sayede onlara özdeşleşebilecekleri bir kimlik sunma açısından kullanılabilen bir olgudur (Shissler, 2005: 46). Türk edebiyatına bu gözle bakıldığında özellikle cumhuriyetin 1923-1938 tarihlerini kapsayan ilk dönemlerinde üretilen tarihi romanlar, Türk kimliğinin gelişimini sağlarken, ortaya koydukları olay ve kişilerle örnek modeller sunmaktadır. Bu aşamada yurttaşların, kendilerini birleşmiş bir milletin yurttaşları olarak görmelerini sağlayan roman, milliyetçiliğin değerlerini de aşılıyarak, ulus kimliğinin inşasında pay sahibi olmuştur (Dede, 2017: 98). İlerleyen bölümlerde açıklanacağı gibi, Alırıza Seyfi'nin eserinde Türk kimliğine ve milliyetçiliğine yönelik vurgu ağır basmaktadır.

Türk edebiyatının az bilinen isimlerinden biri olan Alırıza Seyfi hakkında kısaca bilgi vermek çalışma açısından yararlı olacaktır. *Kazıklı Voyvoda* –sonraki adıyla *Drakula İstanbul'da*- adlı romanın yazarı Alırıza Seyfi (yazarın ismi kaynaklarda farklı şekillerde verilmektedir, örneğin *Drakula İstanbul'da* romanını yayımlayan Kamer Yayıncılık tarafından yazarın adı Alırıza Seyfi olarak yazılmışken, Osman Yıldız çalışmasının başlığında Ali Rıza Seyfi Seyfioğlu, iç kısımlarında ise Ali Rıza Seyfioğlu şeklinde belirtmiştir, yazarın adı karışıklığı önlemek adına incelenen romandaki şekliyle kullanılacaktır) 1880-1958 yılları arasında yaşamış ve altmış yıl edebi faaliyetlerde bulunmuştur. Seyfi, Bahriye Mektebi'ndeki öğrencilik yıllarında Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın eserlerinden etkilenerek, vatan ve millet meselelerine ilgi duymaya başlamıştır. Yine bu okulda aldığı yoğun İngilizce eğitimi sayesinde ilerleyen yıllarda İngiliz edebiyatından çeviriler yapmıştır. Özellikle *İçtihat* dergisindeki yazılarında İngiliz edebiyatından örnekler sunmuş, İngiliz edebiyatı ve kültürünü tanıtmaya amacı gütmüştür. Seyfi'nin düşünce yapısı olarak Türkçülük akımına yakın olduğu belirtilmektedir (Yıldız 2002:89-101).

Bram Stoker'ın *Dracula* romanının Türk edebiyatından bir yazarı etkilemiş olması şaşırtıcı değildir. 19. yüzyıl, vampirin edebiyat alanında şiirlerle, dergilerle ve romanlarla ölümsüz bir kimliğe büründüğü dönem olmuştur. Bu dönemde vampir figürünü işleyen/kullanan pek çok edebi eser ortaya konmuştur. Çok sayıda eser verilmiş olmasına karşın 'vampir edebiyatı' türünün gelişimine en çok katkı vermesi açısından dört eser öne çıkmıştır. Kendilerinden sonraki pek çok edebi esere ve filme ilham kaynağı olan ve vampir edebiyatının gelişmesinde lokomotif görevi gören bu dört eser; John Polidori'nin *The Vampyre*(1819), James Malcolm Rymer'in *Varney, The*

Vampyre (1845), Sheridan LeFanu'nun *Carmilla* (1872) ve Bram Stoker'ın *Dracula*(1897) adlı yapıtlarıdır (Beresford 2008:115). Bu dört kült eserden önce Goethe ve Lord Byron da vampir figürünü kullandıkları eserler vermişlerdir. Goethe'nin 1797 yılında yazdığı *Die Braut von Korinth* ve Lord Byron'ın 1813 yılında kaleme aldığı *The Giaour*, yukarda anılan eserler kadar ses getirmemiştir (Pütz 1992:8).

Bram Stoker'ın eserinde Batı kültüründe anılan ismiyle vampir mitine katkıda bulunduğu iddia edilebilir. Romanda geçen aynaya vampirin görüntüsünün yansımaması, vampirin gölgesizliği, haçlardan ve kutsal sudan, kutsal ekmekten korkması, sarımsak kokusuna yaklaşmaması, gündüz gücünü yitirmesi, yarasa ve kurt gibi hayvanlara dönüşebilmesi, avuç içlerinin kıllı olması gibi unsurlarla 'vampir' mitine katkıda bulunmuş ve *Dracula*'nın daha da korkutucu görünmesini sağlamıştır (Scognamillo 2014:96).

Alırıza Seyfi'nin eseri *Drakula İstanbul'da* romanının önsözünde Türk sinema tarihçisi Scognamillo, Seyfi'nin Stoker'ın 450 sayfa aşan romanının çizgisini, yapısını bozmadan eseri 150 sayfalık bir özet haline getirmekle kalmadığını aynı zamanda olayları İstanbul'da geçecek şekilde kurgulayıp, Kont Drakula'nın Türk düşmanı Transilvanyalı Vlad Drakul ya da Vlad Çepes'e dönüştürüldüğünü vurgulamıştır (Seyfi 1997:5). Eserde sadece *Dracula* değil diğer karakterler de uyarlanmıştır. Eserdeki tüm karakterlerin ismi Türkçe isimlerle değiştirilmiştir. Seyfi'nin eserinde olayların İstanbul'da geçiyor olması böylesi bir kültürel değişikliği zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda Stoker'ın romanında geçen Jonathan Harker, Mina Murray, Mr.Hawkins, Lucy Westerna, Arthur, Quincey Morris, Dr. John Seward ve Dr. Van Helsing adlı karakterlerin, Seyfi'nin romanında sırasıyla Azmi Bey, Güzin, Rifat Bey, Şadan, Turan, Özdemir Oğuz, Dr. Afif Bey ve Dr. Resuhi Bey olarak değiştirildiği görülmektedir. Eserde karakterler dışında kültüre özgü diğer unsurlarda da değişiklikler vardır. Özellikle dini unsurlar ve göndermeler birbirlerinden tamamen farklıdır. Elbette bu değişim din ve daha genel bağlamda kültürle ilintilidir. Din ve kültürün birbirleriyle ilişkili olgular olduğunu iddia etmek, din ve kültürün birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen iki unsurdur demek mümkündür. Din, içinde doğduğu kültürün temel unsurlarından etkilenirken, yine din, içinde doğduğu kültürü, hem inanç, ibadet ve ahlaki esaslarıyla hem de bu esaslara bağlı olarak ortaya çıkan hayat tarzı ile zenginleştirir, değiştirir (Kılıç 2015: 14). Kültür ve din birbirlerinden karşılıklı olarak etkilenen unsurlardır. Din, kültürün oluşturduğu tüm alanlarda etkilidir (Korlaelçi, 1993: 45-46). Toplumsal zeminde din, kültürü; kültür de dini farklı yönleriyle etkisi altına alır. Okumuş'a göre, din topluma kültürün geçerliliğini kabul ettirerek, kültürü bir anlamda korur ve kuşaktan kuşağa aktarımında pay sahibi olurken; kültür de dinin algılanması, yorumlanması, davranışlara yansıtılması, inanç ve anlayış olarak benimsenmesi ve toplumsal hayatta yaygın hale gelmesinde pay sahibidir. Bir diğer ifadeyle din ve kültür ilişkisinde karşılıklılık esası söz konusudur (Okumuş, 2016: 272-275). Bu bilgilerden hareketle, din ve kültür kavramlarının birbirlerinden etkilenen kavramlar olduğu açıktır.

Dini unsurların hem Bram Stoker'ın *Dracula* adlı eserinde hem de Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı metninde çokça kullanılması göze çarpmaktadır. Bram Stoker'ın *Dracula* adlı eserinin genelinde Hıristiyanlığa yönelik vurgunun çok olması ya da bir başka tabirle Hıristiyanlığın metnin içinde önemli oranda işlenmesi de Batı geleneğindeki korku romanları özelinde olağandır. Sage bu konuyla ilgili yaptığı

değerlendirmede, özellikle korku romanlarında pek çok başka kültürel etmenle birlikte Hıristiyanlığın da kullanıldığını, Hıristiyanlığın Batı kültüründe genel bir çerçeve çizdiğini iddia etmiştir (1988:XVI). Aynı tespitten hareketle Alırıza Seyfi'nin eserinde de dinin kullanım nedeninin, romanın türünden kaynaklandığı iddia edilebilir.

Ele aldığı konu ve olay örgüsü açısından büyük benzerlikler taşıyan iki kitap arasında büyük farklılıklar da mevcuttur. Bu farklılıklardan en önemlisi kullanılan dini unsur ve sembollerdir. Stoker'ın eserinde Dracula, Hıristiyan inancının başat unsurlarından olan *haç* figüründen korkmaktadır:

Yara bandı aramak üzere hafifçe dönerek tıraş bıçağını bıraktım. Yüzümü gördüğünde Kont'un gözleri şeytani bir öfkeyle parladı ve birdenbire boğazımı yakaladı. Hızla geri çekildim ve eli, hacı tutan tespihin ipine değdi. Bu, onda ani bir değişikliğe neden oldu; öfkesi öyle hızlı biçimde geçti ki daha önce var olduğuna zar zor inanabildim (Stoker 2019:46).

Aynı sahne Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı eserinde de geçer. Fakat Stoker'dan farklı olarak *haç* yerini *cevşene* bırakmıştır:

Kanımı silecek bir şey bulmak için arkama, Konta doğru yarım döndüm. Kont kanayan yüzümü görünce gözleri bir tür şeytani şiddet ve ihtirasla alevlendi ve birdenbire boğazıma annemin yadigârı küçük Enam kılıfını tutan ipin kordonuna dokundu ve o anda yüzünde, hareketlerinde ani bir değişme oldu. O şeytanca hırs o kadar çabuk olarak geçti ki, biraz önce yaşadığım duruma adeta inanamaz oldum (Seyfi 1997:46).

Buna benzer bir başka örneğe vampirden kurtulmak için seçilen mücadele stratejilerinde söz konusudur. Stoker'ın eserinde vampiri köşeye sıkıştırmak için Hıristiyanlık inancında önemli bir unsur olan Komünyon ekmeği ve *haç* figürü kullanılır. Dr. Van Helsing tarafından kullanılan Komünyon ekmeği ve *haç* figürü, Dracula tarafından ısırılıp vampirleştirilen Lucy'nin mezarına girmesini önlemekte kullanılmıştır (Stoker 2019: 286-289).

Vampire karşı kullanılan mücadele stratejisinin benzerini Alırıza Seyfi'nin eserinde de görmek mümkündür. Fakat bu noktada Seyfi'nin yine kültürdeki bir başka öğeyi de kullanması söz konusudur. Seyfi'nin eserine göre, Drakula tarafından ısırılıp vampirleşen Şadan'ın naaşı bir türbe içindeki sandukada muhafaza edilmektedir (Seyfi 1997:141). Kültürümüzde genel olarak ulu, seçkin kimselerin naaşı için ebedi ikametgâh olarak tercih edilen türbe ve sanduka, eserdeki olayların devamı için kullanılmıştır. Drakula tarafından ısırılan Şadan'ın sandukasına girmesiye Dr. Resuhi Bey'in türbe kapısına sıkıştırdığı Kuran-ı Kerim ayetleri ve okuduğu Kuran-ı Kerim'le engellenmiştir (Seyfi 1997:152).

Yine eserde geçen bir diğer dini unsurda vampirlerin sonsuza dek ölmelerini sağlayan yöntem esnasında karşımıza çıkmaktadır. Stoker'ın eserinde Lucy'nin edebi olarak mezarına hapsedilmesi için Dr. Van Helsing'in dua kitabından yararlandığı görülmektedir:

Bu kazığı, ucunu onun kalbine yerleştirmeye hazır biçimde sol elinize ve çekici de sağ elinize alın. Sonra ölü için edeceğimiz duaya başlayacağız – ben okuyacağım, kitap işte burada ve ötekiler de beni

izleyecek- Tanrı adına saplayın ki, sevdiğimiz bu ölüyle ilgili her şey iyi olsun ve Ölü Olmayan göçüp gitsin (Stoker 2019:294).

Bram Stoker'ın eserindeki olay örgüsüne oldukça yakın ilerleyen Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı eserinde de Şadan'ın cesedinin mezarı dışına çıkmaması için aynı ritüel gerçekleştirilmiştir. Seyfi'nin eserinde Dr. Van Helsing'in elindeki dua kitabının, değişen kültürel-dini yapıya uygun bir şekilde Kuran-ı Kerim olarak kullanıldığı görülmektedir:

Ben şimdi (burada doktor cebinden Kuran olduğunu sonradan anladığım küçük bir kitap çıkardı) okumaya başlayınca siz de Bismillah diyerek bu çekişle kazığı tam kalbin üzerinden vurup altına kadar geçiriniz... (Seyfi 1997:157-158).

Varyasyon kuramı doğrultusunda Alırıza Seyfi'nin eserinde, Stoker'ın eserindeki dua kitabının yerine Kuran-ı Kerim'in kullanılması önemlidir. Din ile kültürün etkileşim halindeki olgular olmasından hareketle, söz konusu değişim kültürel filtreleme bağlamında değerlendirilmelidir. Hıristiyan bir topluma ait bir unsur, yeniden yazım olarak değerlendirilmesi mümkün Alırıza Seyfi'nin eserinde kültüre ve kültürün etkileşimde olduğu dine uygun olarak değiştirilmiş, bir diğer tabirle filtreden geçirilmiştir.

İki eser arasında görülen bir diğer farklılıkta Kont'un kimliğiyle ilgilidir. Bram Stoker'ın eserinde Dracula, Kazıklı Voyvoda'nın soyundan gelen biri olarak tasvir edilmektedir: (...) *Voyvoda olarak Tuna'yı geçip Türkleri kendi topraklarında yenen benim ırkımdan biri değil miydi?* (Stoker 2019:51). Eserin başında Kont'un Kazıklı Voyvoda'nın soyundan gelen biri olduğu ifade edilirken, eserin ilerleyen bölümlerinde bu konu tekrar açılmaz ve olay örgüsü vampir ve onu öldürüp insanlığı kurtarmak isteyen insanlar arasındaki mücadeleyle devam eder.

Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı metnindeyse farklı bir durum söz konusudur. Yine bu romanın başında da Kont'un Kazıklı Voyvoda'nın soyundan geldiği aktarılmaktadır:

O, kendi adaşı olan ve Türkler hakkında o kadar kanlı, korkunç zulümler, işkenceler yapmış, andını, namus sözünü çok defalar bozmuş, tarihimizde Şeytan Voyvoda, Kazıklı Voyvoda gibi uğursuz lakaplar kazanmış olan adamlardan Transilvanyalılar için bir kahraman olsalar bile bana karşı övünme ve gururla bahsetmeyi nezakete uygun bulmayacaktı. Fakat bu yüzden ben de belki, çok abartılı ve gereksiz bir teessür ve iğrenme uyandıran bir gerçeği öğrendim. Bu gün işiyle görevli olduğum, şatosunda yattığım, ekmeğini yediğim ve şimdi karşımda duran bu Transilvanyalı Kont Drakula o tarihi, zalim Eflak Prensi Drakula'nın, uğursuz Kazıklı Voyvoda'nın soyundan değil miymiş!... (Seyfi 1997:51).

Aynı eserin son bölümünde ise, Kont Drakula'nın Kazıklı Voyvoda'nın kendisi olduğu anlaşılır: *Kont Drakula, tarihin Kazıklı Voyvodası, bu cehennemden gelme yaratık orada, sandığın içinde ve iğrenç bir koku yayan toprağın üzerinde yatıyordu!*... (Seyfi 1997:175). Yine aynı bölümün devamında Kont Drakula'yı ya da diğer adıyla Kazıklı Voyvoda'yı öldüren Turan'ın sözlerine de yer verilmiştir: *Tuna boylarında kazığa vurulan ırkdaşlarımın ve Şadanımın öcü!* (Seyfi 1997: 176).

Eserler arasındaki bir diğer kültürel farklılık da Dracula'yla mücadelede görev alan karakterlerin kimlikleriyle ilgilidir. Stoker'ın eserinde Dracula'nın Kazıklı Voyvoda'yla bire bir örtüştürülmemesi, onunla mücadelede görev alan bireylerin kimliklerini de etkilemiştir. Arthur Holmwood –eserin ilerleyen bölümlerinde babasının ölümünden sonra onun unvanını alarak Lord Godalming olarak anılır-, akıl hastanesinde doktor ve yönetici olan Dr. John Seward ve Teksaslı bir zengin olan Quincey Morris, Dracula'yla mücadelede Dr. Van Helsing'e yardım ederler. Alırıza Seyfi'nin eserindeyse bu karakterler de değişmiştir. Arthur'un muadili olan Turan Bey, Milli Mücadelede savaşmış ve izinli olarak İstanbul'da bulunan bir binbaşı; Dr. John Seward'ın Seyfi'nin romanındaki karşılığı Dr. Afif Bey Avrupa'da eğitim görmüş, Milli Mücadele'de cephe gerisinde yaralı askerleri tedavi etmiş bir doktor ve son olarak Quincey Morris'in uyarlanmış hali olan Özdemir Oğuz'sa İstiklal Savaşı'na katılan, Kuvay-ı Milliye çetesi reisi olarak aktarılmıştır (Seyfi 1997:73-76). Görüldüğü üzere eserde Kont Drakula'nın Kazıklı Voyvoda'yla doğrudan eş tutulması, onunla mücadele eden kişilere de bir misyon yüklemiş ve askeri geçmişi olan bu kişiler aracılığıyla Kazıklı Voyvoda'dan intikam alınmıştır.

Bram Stoker'ın *Dracula* adlı eserinde, Kont Dracula'nın eserinden başında anıştırılan fakat detaylı olarak verilmeyen kimliğine bağlı olarak amacının Londra'ya gitmek ve oradaki insanların kanını içmek istediği anlaşılmaktadır. Eserde bunu gösteren kanıtsa Kont'un kütüphanesindeki kitaplardır. Kont'un evinde mülk alım-satımı için misafir olan Harker'ın, evin içinde gezerken girdiği kütüphanede kitapların çoğu İngilizcedir, masanın üzerinde İngilizce dergi ve gazeteler bulunmaktadır. Kont kütüphanesindeki İngilizce kitap, gazete ve dergilerin varlığını Londra'ya taşınmaya karar veriş süreciyle açıklar. İngiltere'yi onlar sayesinde tanıdığını ve dilini de geliştirmek için kullandığını söyler (Stoker 2019:38-39). Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı eserindeyse kitaplar diğer tüm unsurlarda da görüleceği gibi kültürümüze göre uyarlanmıştır. Kont'un kütüphanesindeki kitapların çoğunluğu Türkçedir. Kont'un gerekçesi Stoker'ın romanındakine benzerdir; İstanbul'a gitme fikrinden sonra Kont Türkiye'nin güzelliklerini görmek, tanımak istemiştir. Ayrıca *dünyanın ve dünya tarihinin merkezi, doğu dünyasının kraliçesi, şehirlerin elmas parçası olan İstanbulunuzun şiirli çevresinde kalabalık sokaklarında dolaşmayı da çok istiyorum* diyerek gerekçesini detaylandırır (Seyfi 1997:41). Alırıza Seyfi'nin romanının geneline yayılan Türk milliyetçiliği ve Türkiye'ye, Türk insanına övgü, İstanbul'a da yansımış, İstanbul da bu övgülerden nasibini almıştır.

Görüldüğü üzere Bram Stoker'ın eserinde tarihi bağlantısından söz edilen fakat Kazıklı Voyvoda olup olmadığı okura bırakılan vampir, Alırıza Seyfi'nin eserinde Kazıklı Voyvoda olarak sunulmuş ve eserin sonunda öldürülerek, Kont Drakula tarafından öldürülen Türklerin intikamı alınmıştır. Edebi eser için seçilen figürün kültürlere göre farklı anlamlara ve tarihi arka planlara sahip olması, Stoker'ın *Dracula* ve Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı eserlerinde farklı işlenmesini gerektirmiştir.

Sonuç

Bram Stoker'ın *Dracula* ve Alırıza Seyfi'nin *Drakula İstanbul'da* adlı eserlerindeki edebi olgu ve motif değişimi, kültürlerin geniş açıdan farklı medeniyet dairelerine ait olmalarından kaynaklanmaktadır. Varyasyon kuramının tanıtıldığı giriş bölümünde aktarıldığı gibi Cao'ya göre dünyayı şekillendiren beş kültürel değerden ikisi Hıristiyanlık ve İslam'dır. Eserler arasındaki dini unsur ve öğelerin farklılığı bir

varyasyon türü olan 'medeniyetler arası varyasyon' kapsamında düşünülebilir. Stoker'ın eserinde kullanılan Hıristiyanlığa ait figür ve nesnelere, Seyfi'nin eserinde İslami unsurlarla değiştirilerek sunulmuştur. Bu değişimin kökeninde de medeniyetler arası varyasyonun etkili olduğu iddia edilmektedir.

Varyasyon kuramının tanımlamasını yaptığı dört tür varyasyon göz önüne alındığında Bram Stoker ile Alirıza Seyfi'nin edebi anlamdaki değiş-tokuşu, Stoker'dan ilhamla Seyfi'nin kurguladığı 'vampir' öyküsü, 'kültürlerarası varyasyon' dâhilinde de değerlendirilmelidir. Kültürlerarası varyasyon açısından kullanılan 'kültürel filtreleme'; seçme, dönüştürme, kendine mal etme mekanizmalarını ve kültüre özel normların, farklı bir kültürel bağlamdaki veya gelenekteki filtrelenişini ifade etmektedir. Bu noktada medeniyetler arası varyasyon bağlamında ele alınması daha uygun olan İngiliz ve Türk toplumlarına ait iki eserde de kültürel filtrelemenin uygulandığını görmek mümkündür. Kültürel filtrelemenin sadece kültürlerarası varyasyon bağlamında değil –yani aynı medeniyet dairesine ait ulus edebiyatları arasında değil- medeniyetler arası yani farklı medeniyet dairelerine mensup ulus edebiyatları arasında da söz konusu olabileceği ortaya çıkmaktadır. Çalışmada tespit edildiği üzere, kültürün etkileşimde olduğu alanlardan biri olan din ve dine bağlı unsurlar, eserler arasında farklılık göstermektedir. Hıristiyan bir yazar tarafından yazılan ve akıldışı bir varlıkla mücadelede Hıristiyanlığın temsillerini kullanan Stoker'ın romanından hareketle, İslami değerlerin ön planda yer aldığı, İslam'ın toplumun büyük çoğunluğunun inancı olduğu Türk toplumunda yine akıldışı bir varlıkla mücadelenin İslami unsur ve öğelerle gerçekleştirildiği bir eser oluşturan yazar Alirıza Seyfi'nin, Bram Stoker'ın oluşturduğu olay örgüsüne büyük oranda sadık kaldığı halde dini unsur ve söylemleri, dinle karşılıklı bir etkileşim halinde olan kültüre uygun hale getirdiği, bir diğer tabirle kültürel açıdan filtrelediği görülmektedir. Yine Seyfi'nin eserinde göze çarpan Türk milliyetçiliği vurgusu da kültürel anlamda rastlantısal değildir. Hem Dracula'nın tarihi düzlemde bir Türk düşmanı olarak nitelenmesi nedeniyle edebi motife olan tarihi yakınlık hem de cumhuriyetin ilk yıllarında desteklenmesi gereken ulus kimliği ve bilinci düşüncesinin böyle bir farklılığın oluşmasına zemin hazırladığı iddia edilebilir. Çalışmada vurgulandığı gibi, erken dönem cumhuriyet romanlarında ulus kimlik inşasının öncelikli konulardan biri olması da, söz konusu milliyetçilik söylemlerini anlaşılır kılmaktadır. Ayrıca yazarın düşünce dünyasında Türkçülük akımının etkisinde kalmış olması da, eserdeki Türk milliyetçiliği vurgusunu anlaşılır kılmaktadır.

Ayrıca eserlerin türleri üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, Tanzimat sonrasında ortaya çıkan ve Alirıza Seyfi'nin eserini yazdığı 1930'larda halen gelişmekte olan Türk romanının, Bram Stoker'ın *Dracula* adlı romanından da etkilenmiş olması muhtemeldir. Elbette tek bir eserin bir ulus edebiyat dizgesini şekillendirmesi mümkün değildir fakat ele alınan olgu ve romanın alt türlerine yönelik katkısı nedeniyle *Dracula* romanının etkisinden bahsedilebilir. Dracula figürünün önce Türk romanına sonrasındaysa Türk sinemasına girmesinde Bram Stoker'ın *Dracula* adlı eserinin katkısı ve bugün halen ulus edebiyatımızda bir alt tür olarak varlığından söz edilmesi mümkün 'vampir edebiyatı' kavramının oluşumu düşünüldüğünde, Cao'nun belirttiği uluslararası varyasyondan da bahsetmek mümkündür. Aktarıldığı üzere uluslararası varyasyon, doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşim halinde olan ya da olmayan ulus edebiyatlarında gerçekleşen değişimleri/varyasyonları açıklamakta kullanılır.

Doğu ile Batı kültürlerinin buluşma noktası olarak nitelenen ve Doğu ve Batı kültürlerinin yanında kendine özgü değerlere de sahip olan ülkemizde yapılacak karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında edebiyatlar/edebi eserler arasındaki farklılıklara vurgu yapan Varyasyon kuramına göre incelemeler yapmanın daha uygun olacağı düşünülmektedir. Görüldüğü üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve hatta günümüze dek geçerli olan 'batılılaşma' düşüncesinin etkisindeki yaşayışımızda, kültürel farklılıklar ve farklı medeniyet dairesine mensup olma gibi etmenler, pek çok alanda olduğu gibi edebiyat dizgesinde de karşılık bulacaktır. Batının kültürel değerlerinin en önemli göstergelerinin kendi edebiyat dizgemize kazandırılmasında söz konusu kültür ve medeniyet farklılıkları, değişimlerin ya da diğer tabirle varyasyonlar oluşmasını gerektirecektir.

Varyasyon kuramının, edebiyatımızdaki eserlerin dünya edebiyatının diğer eserlerle ilişkisini ortaya koymak ve karşılaştırmalı olarak ele alabilmek açısından, ülkemizde yapılacak karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında yararlı olacağı düşünüldüğünden, kuramın dikkate alınması gerektiğine inanılmaktadır. Bulunduğu konum itibarıyla Avrupa ve Asya'nın kültürel manada da bir köprüsü olan ülkemiz, edebi anlamda bu iki coğrafyadan etkilenirken kendine özgü niteliklerini de korumaktadır. Kültürler arasındaki bu değişimlerde, hangi unsurların sabit kaldığı ya da hangi nedenlerle farklılık arz ettiğinin belirlenmesi, ülkemizdeki karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları için önemli bir görev olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

Beresford, M. 2008. *From Demons to Dracula The Creation of the Modern Vampire Myth*, London: Reaktion Books.

Butler, E. 2010. *Metamorphoses of the Vampire in Literature and Film Cultural Transformations in Europe 1732-1933*, America: Camden House Publishing.

Cao, S.2013. *The Variation Theory of Comparative Literature*, Berlin: Springer Verlag.

Cao, S. ve HAN, Z. 2017. "The Theoretical Basis and Framework of Variation Theory", CLCWeb: Comparative Literature and Culture. Vol:19, cilt:5.

Cao, S. ve WEITAO, L. 2006. "A Research on the Variation Study in the discipline of Comparative Literature", Journal of Fu Dan University. s. 79-83.

Cao, S. ve ZHUANG, P. 2014. "On Research and Application of Variation Theory of Comparative Literature in China", Cross-Cultural Communication, Vol: 10, Iss:4. ss:51-57. DOI:10.3968/4805.

Dede, K. 2017. "Erken Cumhuriyet Döneminde Ulus İnşası ve Tarihî Romanlar: Savaşçı, Medeni ve Millî Kahraman", Kebikeç, sayı:44, ss. 91-112.

Florescu, R. – T.MCNALLY, R.2000. *Drakula ya da Kazıklı Voyvoda* çev. Ali Cevat Akkoyunlu, İstanbul: Doğan Kitap.

Kılıç, R. 2015. *Din ve Kültür İlişkisi Üzerine*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Korlaelçi, M. 1993 "Din – Kültür İlişkisi", *Felsefe Dünyası*, Sayı:8, ss: 35-47.

Okumuş, E. 2016. "Toplum Bağlamında Din-Kültür Etkileřimi", *Turkish Studies*, Sayı:11, cilt:7, ss: 269-292.

Pasin Er, G. 2013. *Vampirin Kültür Tarihi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Pütz, S. 1992. *Vampire und ihre Opfer: Der Blutsauger als literarische Figur*, Bielefeld: Aisthesis Verlag.

Sage, V. 1988. *Horror Fiction in the Protestant Tradition*, Basingstoke: Macmillan Publishing.

Scognamillo, G. 2014. *Korkunun ve Dehşetin Kapıları*, İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.

Seyfi, A.1997. *Drakula İstanbul'da*, İstanbul: Kamer Yayınları.

Shissler, A.H. 2005. *İki İmparatorluk Arasında –Adalet Ağaoğlu ve Yeni Türkiye*, çev. Taciser Ulaş Belge, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Stoker, B.2019. *Dracula*, çev. Zeynep Bilge, İstanbul: Can Yayınları.

Şakrak, B.E. 2019. "Vampir Figürünün Sinema ve Dizi Filmlerde Uyarlanması Türkiye Örneęi: Yaşamayanlar", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, c:12, s:26. s: 406-425. DOI: 10.12981/mahder.546943.

Wang, P. 2016. "Positivism and Variation: Literary Communication and Propagation at Heterogeneous Cultural Context", *Journal of Literature and Art Studies*. Vol:6, S.9. s: 1105-1111. DOI:10.17265/2159-5836/2016.09.013.

Yang, Q. 2018. "Mulan in China and America: From Premodern to Modern", *Comparative Literature: East&West*, Vol:2, S.1. s: 45-59. DOI: 10.1080/25723618.2018.1482681.

Yıldız, O. 2002. "Ali Rıza Seyfi Seyfioğlu", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sayı:12, 2002-Güz, ss: 89-109.